

MÜCEVHER TAŞLARI

Öğr. Gör Gülten Gönen

*OPAK SÜS TAŞI,
SAYDAM SÜS TAŞI
YARI SAYDAM SÜS TAŞI*

OPAK SÜS TAŞLARI

LÜLE TAŞI

Lületaşı (sepiolit) beyaz renkli, masif ve kimyasal formülü $Mg_4Si_6O_{15}(OH)_2 \cdot 6H_2O$ olan bir kil mineralidir.

Lületaşı Eskişehir yöresine özgü bir taştır ayrıca Konya ili Yunak ilçesi civarında da bazı yataklanmalar bilinmektedir.

Playalarda, bataklık ortamlarda oluşan sedimanter yataklarda bulunur.

Çoğunlukla manyezit ve serpantinın alterasyon ürünü olarak oluşur. Laküstrin sedimanların otijenik mineralidir.

TURKUAZ

Turkuaz, Firuze olarak da bilinir, hidratlı bakır ve alüminyum fosfat yapısında, mücevher olarak yaygın biçimde kullanılan fosfat minerali bulunur.

Dolanan sulardan ikincil bir mineral olarak çökelir ve yalnızca kurak ortamlardaki alüminyumca zengin, ufalanmış volkanik ya da tortul kayalarda, mavi ile yeşilimsi arasında değişen renkli, mumsu damarcıklar halinde bulunur.

İÖ 4000'lerde Sina Yarımadasından çıkarıldı; bu çıkarma çalışmaları, dünyanın ilk önemli sert kayaç kazıları olarak kabul edilir. Anadolu üzerinden Avrupa'ya ihraç edilen turkuazın adı da Fransızca'da "Türk" anlamına gelen sözcükten kaynaklanır.

OLTU TAŞI

Oltu taşı çıkarılmadan önce yumuŐak bir yapıya sahipken hava ile temas ettikten sonra sertleŐmektedir.

Oltu taşı Mohs sertlik skalasına göre 3 sertliğe sahiptir.

Yarı değerli bir taş olan oltu taşı; Erzurum'un Oltu ilçesinden çıkarıldığı için bu adla anılmaktadır.

İŐlemesinin kolay olmasından dolayı takı ve ziynet eŐyası yapımında kullanılmaktadır.

Oltu taşının rengi siyah olarak bilinse de koyu kahve, sarı, nadiren de gri-yeşilimsi bir renkte bulunabilmektedir.

SAYDAM SÜS TAŞI

ELMAS

Elmas, bilinen en sert maddelerden biridir ve değerli bir taştır.

Karbon elementinin bir modifikasyonu grafit, dięeri ise elmadır.

Renksiz, beyaz, mavi, beyaz, gri, sarı, kahverengi, turuncu, pembe, kırmızı, lavanta mavisi, yeşil, siyah.

Kimberlitlerde veya volkanik bacalarda olivin, pirop , flogopit ile beraber; konglomeralarda, alüvyal plaserlerde ve nadiren meteoritlerde bulunur.

NECEF (CRYSTAL QUARTZ)

Kuvars türleri içinde en saf ve katışıksız olanıdır. Şeffaf ve renksizdir.

Günümüzde daha çok 'Kristal kuvars' ya da İngilizce adından çevrilerek 'dağ kristali' adı ile de tanınır.

Mücevher taşı olarak ve çeşitli süs eşyalarının yapımında kullanılır.

Eski dönemlerde tespih, mühür hatta bardak yapımında kullanıldığı bilinmektedir.

17. yüzyıla ait necef ve zümrüten yapılmış bir avize ile üzerinde necef kullanılmış olan bir maşrapa Topkapı Sarayı Müzesi'nde sergilenmektedir.

PEMBE KUVARS (ROSE QUARTZ)

İngilizce adından çevrilerek 'göl kuvars' adı ile de bilinmektedir.

Genellikle volkanik kayalar içerisinde kristal kütleler halinde, nadir olarak da tek kristal biçiminde bulunan bir kuvars türüdür.

Şeffaf ve pembe renklidir. İçindeki pembe renk, manganez ya da titanyum izlerinden kaynaklanır.

Türkiye'de Giresun-Şebinkarahisar bölgesinde pembe kuvars yatakları bulunmaktadır.

AMETİST (AMETHYST)

Menekşe renkli ve mora yakın tonlarda görülen bir kuvars türüdür. Şeffaf ve kristal yapılıdır.

Koyu renkli olanları değerli taş olarak daha makbuldür. Rengini içindeki manganez izlerinden almaktadır. Belli bir ısıda fırınlandığında rengi sarıya döner.

Türkiye'de Aşkale, Fatsa ve Gölköy yakınlarında ametist yatakları bulunmaktadır.

DUMANLI KUVARS (SMOKY QUARTZ)

Rengi kahverengi ya da koyu griye yakındır. Şeffaf ve kristal yapılı bir kuvars türüdür. İçindeki kahverengi ton radyoaktivite kaynaklıdır.

Dumanlı kuvars binlerce yıldır süs, dekoratif ve dini nesnelere değerli taş olarak kullanılmıştır.

Türkiye'de Aydın ili, Koçarlı-Çine-Karacasu ilçelerinde dumanlı kuvars yatakları bulunmaktadır.

YEŞİL KUVARS (PRASIOLİTE)

Yeşil renkli şeffaf bir kuvars türüdür. Doğada oldukça nadir bulunur. Orijinal örnekleri mineral koleksiyonu yapanların nadide parçaları arasında yer almaktadır.

Prasiolite adının kelime anlamı Yunanca 'da pırasa manasında 'prason' kelimesinden gelmektedir.

Taşa pırasa yeşili renginde anlamında bu ad verilmiştir. Antik Yunan ve Roma döneminde yeşil kuvarstan yapılmış broşlar bugün müzelerde sergilenmektedir.

YAKUT

Yakut; kırmızı, pembe ve morun çeşitli tonlarında bulunabilen oldukça estetik görünümlü, efsanevi değerli bir taştır.

Kristal yapısına giren Cr_2O_3 nedeniyle kan kırmızısı bir renk alan şeffaf Korund mineralidir.

Yakut, değerli taşlar arasında elmastan sonra en sert taştır. Eski çağlardan günümüze takıların nadide taşları arasında yer alır. Altından değerlidir.

YARI SAYDAM SÜS TAŞI

ZÜMRÜT

Zümrüt ($\text{Be}_3\text{Al}_2\text{SiO}_6$) beril mineralinin bir türü. Yeşil renkli, saydam değerli bir taş. Berilin Mohs skalasında sertliği 7 veya 7,5 dir.

Işığın kırma ve saçılma uğratma gücü çok yüksek olmayan zümrüt, yakın değerdeki diğer değerli taşlara oranla fazla parıldamaz.

Britanya Kraliyet Mücevherleri de dahil, en kaliteli zümrütler Kolombiya'dan ihraç edilmektedir.

Saf zümrütler çok nadirdir, zümrüt kristalleri genellikle başka mineraller (kapanımlar) ve küçük lekeler içerir.

SÜTLÜ KUVARS (MILKY QUARTZ)

Süt beyazı rengindedir. 'Beyaz kuvars' adı ile de bilinmektedir. Rengi yarı saydam ile donuk arasında değişir.

Damarlar halinde doğada çok bulunan bir kristal kuvars türüdür.

Süs taşı olarak kullanılmamakla birlikte sanayide özellikle seramik ve porselen yapımında geniş bir kullanım alanı bulunmaktadır.

KUVARS GRUBU (QUARTZ)

Kuvars dünya üzerinde en çok bulunan minerallerden biridir.

Kimyasal yapısı silisyum ve oksijen bileşiminden oluşur.

Kristalli yapıda olanlarının yanı sıra kristal yapıları gözle görünmeyen şekilde olanları da vardır.

Kuvars takı taşı olmasının yanı sıra, günlük hayatımızda çok fazla işleve ve kullanım alanına sahiptir.

Ülkemizde Aydın, Çanakkale ve Hakkari bölgelerinde kuvars yatakları bulunmaktadır.

SİTRİN (CİTRİNE)

Adını, Fransızca limon anlamına gelen 'citron' kelimesinden almıştır. Genellikle limon sarı rengi ile kahverengi, portakal ya da kırmızı tonlarına kadar değişen bir renk dağılımını gösterir.

Kristal yapılı şeffaf olmayan bir kuvars türüdür. 'Sarı kuvars' ya da 'limonlu kuvars' olarak da adlandırılmaktadır. Bu taşın rengini veren içindeki demir, hematit veya limonit karışımlarıdır.

Doğal sitrin, bunlardan renginin daha açık olması ile ayırt edilebilir.

Mücevher olma niteliği taşıyan kaliteli kristalleri Brezilya'da çıkartılmaktadır.

KEDİGÖZÜ KUVARS

İçinde hava boşlukları içeren bu kuvars türünde renk genellikle pembedir. Bazen farklı renklerine de rastlanmaktadır.

Taşa bu rengini içinde bulunan mavi asbest olarak da bilinen krokodolit minerali vermektedir.

Taşın içindeki lifler kedigözünde olduğu gibi ince şerit halindedir. Yanardöner özelliği olan bir taştır.

Taş hareket ettirildiğinde bu lifler kedigözü gibi dikey biçimde ışıldar. Taşın adı bu özelliğinden gelmektedir. Takı ve süsleme taşı olarak kullanılmaktadır.

AGAT

Değişik renkli yuvarlak ve ince tabakalardan oluşmuş bir kalsedon türüdür.

Kriptokristalin kuvars grubunda yer alan agatlar mat olduklarından bombeli (oval ve yuvarlak kaboşon) ve neredeyse düz (tabla, plaka) kesimlerin dışında serbest kesim dekorasyon unsurları ile süsleme ve takı elemanlarının yapımına uygundurlar.

LAPİS

Lapis lazuli (laciverttaşı), çok eski çağlardan beri mücevher olarak kullanılan bir taş türüdür. Koyu mavi renkte, yarışeffaf-opak nitelikte, özellikle Antik Mısır'da firavunlar tarafından çok önem verilmiş kıymetli bir taştır.

Lapis lazuli bir mineral değil, kayadır. Birkaç mineralden oluşmuştur En saf ve kaliteli lapis lazuli Afganistan, Bedahşan'da beyaz mermer içinde damarlar ve merccekler halinde çıkarılır.

Bol miktarda Lazurit mineralini içeren mavi renkli, yarı şeffaf, opak nitelikli kıymetli bir taştır

OBSİDYEN

Volkanik cama verilen eski bir addır. Siyah, kahverengi, bazen yeşil renklerde olabilir.

Genellikle riyolitik bileşimli bir kayaç olup konkoidal(midye kabuğu şeklinde) kırınım gösterir.

Geçmişte mızrak ucu, okbaşı ve diğer keskin aletlerde, ayrıca mücevherat ya da sanatsal objelerin yapımında kullanılmıştır.

Günümüzde yarı değerli süstaşı olarak önemini sürdürmektedir.

KRİZOLİT (ZEBERCED)

Olivinin şeffaf ve açık yeşil renkli türüdür.

Peridot taşının ilk çıkartıldığı yer Kızıldeniz'deki Zebercet Adası olduğu için, taş, Zebercet taşı olarak da bilinir.

En bilinen tonu zeytin yeşili olan tonudur. Bu yüzden zeytin taşı yahut Zeytuni diye de bilinir.

Bu yeşil tonlardaki şifalı taş pozitif düşünce hususunda çok önemli etkisi olan bir taştır.

KAYNAKÇA

Temur. Y, Seminer; Süs Taşları ,MTA Orta Anadolu II. Bölge Müdürlüğü,
Konya, SDUGEO e-dergi

<http://kiymetlitaslar.blogspot.com/p/kuvars-grubu.html>

<https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/kiymetli-taslar>

<https://dogaltaslar.gen.tr/taslar/turkuaz.html>

<https://www.makaleler.com/yakut-nedir-ozellikleri-nelerdir>